

3584

Anteproiect pentru o lege
**asupra drepturilor minorităților
naționale (naționalităților)
în România.**

BCU Cluj / Central University Library Cluj

De

Dr. VASILE DUTCEAC.

Avocat în Cernăuți.

Cernăuți, Martie 1923 :: Editura autorului.

I. Prefață.

În baza Tractatului între Principalele Puteri Aliate și Asociate și România dto. Paris, la 9. Decembrie 1919, publicat în formă de lege, România a luat asupra sa obligațiunea, de a asigura în măsură egală tuturor naționalităților supuse stăpânirii sale libertatea dezvoltării culturale („autonomia culturală“) și de a recunoaște respectivele stipulațiuni ca legi fundamentale speciale. Este curios că comisiunea instituită pentru elaborarea proiectului pentru noua Constituție a României a lepădat această foarte dificilă operă de codificare exclusiv asupra Corpurilor legiuitoare.

II. Textul legii.

Anteproiectul pentru o lege*) asupra drepturilor minorităților naționale (naționalităților) în România, care urmează mai jos, urmărește scopul de a servi la pregătirea menționatei opere parlamentare.

Capitolul I.

Drepturile politice.

Articolul 1.

Toți supușii români vor fi egali în fața legii și se vor bucura de aceleași drepturi civile și politice, fără deosebire de rasă, de limbă sau de religie.

Deosebirea de religie, de credință sau de confesiune nu va putea fi o piedică pentru nici un supus român cu privire la folosința drepturilor sale civile și politice, în special la admiterea în serviciile publice, în funcțiuni și onoruri sau la exercitarea diferitelor profesii și industrii.

Articolul 2.

Supușii români aparținând unor minorități etnice, de religie sau de limbă, se vor bucura de același tratament și de aceleași garanții în drept și în fapt, ca și ceilalți supuși români.

Supușii aparținând unor minorități de rasă nu vor putea deci fi prejudiciați în exercițiul dreptului de vot

*) Noua Constituție va cuprinde, cu privire la această lege, următoarea dispozițiune:

„Legea asupra drepturilor minorităților naționale (naționalităților) formează o parte integrantă a Constituției de față.“

și al dreptului electoral activ și pasiv la toate alegerile pentru Corpurile reprezentative ale Statului și ale corporațiilor de drept public precum și la alegerile pentru corporațiunile reprezentative sociale. Îndeosebi nu se va putea cere, cu această ocazie, dela supușii menționați cunoștința sau stăpânirea limbii de serviciu internă.

Deasemenea, supușii aparținând unei minorități de rasă se vor bucura, în domeniul dreptului de asociație și de întrunire precum și la înființarea de fundațiuni, de aceleași drepturi ca și ceilalți supuși români.

Faptul că o asociațiune se ocupă de promovarea intereselor de limbă, cultură, religione, de rasă sau societate, ale minorităților, nu va putea constitui un motiv pentru oprirea unei asemenea asociațiuni, pentru împiedicarea activității ei sau pentru refuzul de a-i acorda capacitatea juridică.

BCU C. Capitolul II. eby Library Cluj

Drepturile de limbă.

Articolul 3.

Nici un supus român nu va putea fi împiedicat sub nici o formă în liberul uz al unei limbi oare-care; și anume fie în raporturile sale personale sau economice, fie în domeniul religiunii, al presei sau la publicațiuni de tot felul, deasemenea nici în adunări publice.

Articolul 4.

În relațiunile de serviciu externe, fie ele scrise sau verbale, ale tuturor autorităților de guvernământ în primă instanță, ale școalelor și altor oficii cu părțile și cu alte persoane fizice sau juridice, cari nu sunt supuse ordinului de serviciu al numitelor autorități, limba oricărei naționalități va avea egală valoare și îndreptățire în cercul de competență locală al acestor autorități.

Limba de serviciu internă a autorităților de guvernământ se aplică de toate autoritățile și instituțiile publice în tot cuprinsul Regatului României ca limbă națională („limba națională generală” sau și „limba Statului”).

În consecință se dispune :

a) Cererile unei părți, înaintate într-o limbă națională care diferă de limba de serviciu internă, vor fi primite și rezolvite conform legii.

b) Rezoluțiunile emise în baza acestor cereri vor fi redactate nu numai în limba de serviciu internă ci și în limba întrebuițată de parte. În aceeași limbă vor fi redactate și rezoluțiunile instanțelor superioare, ce urmează a fi înmânate părților.

c) Asupra cererilor verbale ale unei părți, întrucât ele în genere sunt admisibile conform dispozițiilor speciale, se va dresa proces-verbal în limba națională întrebuițată de respectiva parte; acest proces-verbal va fi tratat apoi asemenea unei cereri scrise.

d) La dezbatererea asupra diferitelor cauze ale părților, autoritățile vor întrebuița limba națională a părții interesate principale, afară numai dacă toate părțile s'au înțeles în mod expres asupra limbii de serviciu internă și în acelaș timp au declarat că stăpânesc pe deplin această limbă.

În orice caz, declarațiunile în fapt ale părților și ale reprezentanților lor, ale martorilor și experților, întrucât aceste persoane nu stăpânesc pe deplin limba de dezbateră a autorității, vor fi primite în limba lor proprie. În aceeași limbă va avea loc și dezbatererea.

Ca parte interesată principală se consideră în procesele civile partea pârâtă, în afacerile penale de orice fel persoana contra căreia este îndreptată pretențiunea de pedepsire. Afară de aceasta, în afaceri penale, și pledoariile procurorului și ale apărătorului se vor ține în limba acuzatului; în aceeași limbă vor fi pronunțate încheierile și hotărârile. O abatere dela aceste dispozițiuni se va admite prin excepție numai în cazul când ele nu pot fi aplicate din cauza felului în care este

compusă Curtea cu jurați, sau când acuzatul însuși este înțeles cu întrebuințarea limbii de serviciu internă sau a altei limbi naționale.

Articolul 5.

Dacă procesul-verbal asupra unei dezbateri sau cercetări verbale este redactat în limba de serviciu internă, declarațiunile și depozițiunile părților sau ale martorilor și experților cari nu stăpânesc în graiu și scris limba procesului-verbal, se vor scrie și în limba națională în care au fost făcute, și anume în procesul-verbal însuși sau într'un act separat, care se va alătura ca anexă la procesul-verbal.

Articolul 6.

Orice parte care va intra, ce privește chestiunile sus amintite, în relațiuni cu autoritățile de primă instanță în afara de circumscripția judiciară în care, după ultimul recensământ al populației, locuiesc cel puțin 30 procente conaționali ai ei, va întrebuința fie limba de serviciu internă a acestor autorități, fie limba naționalității cuprinse în cercul de activitate a respectivelor autorități.

În consecință orice cerere redactată în altă limba, cu excepția cererilor și denunțurilor în afaceri penale, cari sunt a se traduce din oficiu, va fi primită și rezolvită numai atunci când va fi prevăzută cu o traducere corespunzătoare, legalizată de un translator autorizat sau de un oficiu de traduceri public.

În relațiunile verbale cu persoane cari nu stăpânesc pe deplin limba de serviciu externă a autorităților sus menționate, se va recurge, dacă funcționarul de serviciu nu cunoaște perfect limba părții, la un translator.

Articolul 7.

Pentru instanțele superioare și autoritățile centrale (ale Regatului României) limba lor de serviciu internă va fi de ordină totodată și limbă de serviciu externă.

7

Exceptate sunt:

a) Cercetările verbale și dezbaterile administrate de către autoritățile de a doua instanță în urma remediilor legale înaintate contra hotărârilor de primă instanță. În aceste cazuri se va întrebuița limba de dezbateri prevăzută pentru autoritățile de primă instanță.

b) Pentru expunerile părților și ale avocaților lor în scopul motivării remediilor legale înaintate autorităților de a doua instanță, la cari înainte de 1 August 1914 a fost uzitată altă limbă de serviciu internă decât cea stabilită prin Constituția de față, va fi recunoscută ca limbă de serviciu externă fosta limbă de serviciu internă — însă numai timp de încă 10 ani.

Articolul 8.

Limba românească este limba de serviciu internă („limba oficială“) a tuturor autorităților și oficiilor regale române.

Drept aceea ea este îndeosebi limba

a) în care vor fi redactate inscripțiunile și publicațiunile externe, întru cât neobservarea lor nu atrage după sine o penalitate sau în genere o urmare de drept; și

b) în care vor fi făcute în scrierile oficiale cu efect juridic și față de terțe persoane („cărțile publice“ precum sunt registrele fonciare, registrele comerciale, registrele asupra drepturilor de apă și altele).

Pentru autoritățile autonome și bisericești, pentru școli și alte corporațiuni publice și organele lor, limba de serviciu internă („limba de afaceri“), întru cât ea nu va fi regulată prin dispozițiuni legale speciale, se va stabili în mod independent prin o deciziune a respectivelor instituțiuni și autorități.

Articolul 9.

Litigiile privitoare la întrebuițarea limbei la judecătoria, autorități, instituțiuni, întreprinderi și organele

lor precum și la autoritățile și corporațiunile autonome vor fi rezolvite prin organele de supraveghere competente ale Statului, considerându-se ca afaceri ale administrației de Stat (chestiuni de drept administrativ) și separându-se de afacerile din cari au rezultat.

Dreptul de acțiune în privința aceasta compete nu numai părții vătămate ci și asociațiunilor, cari conform statutelor sunt chemate la promovarea intereselor culturale ale minorităților naționale interesate.

În caz că până în termen de trei luni nu vor fi rezolvite plângerile de către organele de supraveghere, sau remediile legale introduse contra deciziunilor acestor organe, și nu vor fi comunicate apelantului, aceste plângeri respective remedii legale vor fi considerate ca respinse.

Autoritățile de supraveghere vor putea să condamne pe organele oficiale cari contravin normelor privitoare la întrebuințarea limbii, și anume nu numai în urma plângerilor făcute de părți ci și din oficiu, la pedepse reglementare până la 10.000 lei și afară de aceasta, în caz de rea voință, la restituirea pagubei cauzate părților.

Capitolul III.

Despre instrucțiune.

Secțiunea I.

Instrucțiunea particulară.

Articolul 10.

În cadrul noțiunii de instrucțiune particulară cad școalele particulare și instituțiunile particulare de educație, fără considerare dacă ele înlocuesc școale publice sau nu, ca școale primare, școale de muzică etc., precum și învățământul particular extrașcolar sau casnic.

Articolul 11.

Înființarea, conducerea, supravegherea și întreținerea de școli particulare și institute de educație particulare pe cheltuiială proprie precum și predarea de învățământ particular se va încuviința sau, dacă este prescrisă o aprobățiune, se va aproba cetățenilor aparținând unei minorități etnice, dacă condițiunile prescrise pentru siguranța copiilor vor fi îndeplinite și dacă învățătorii sau educatorii vor fi îndeplinit condițiunile prescrise pentru îndreptățirea de a preda învățământul, vor fi domiciliați în România și nu vor abuza de funcțiunea lor pentru a face propagandă periculoasă intereselor de Stat.

Învățământul particular extrașcolar prin meditari sau educatori, a căror conduită morală este ireproșabilă, precum și prin părinți va fi permis.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Articolul 12.

Pentru școlile particulare și pentru învățământul particular al unei minorități de limbă nu se va putea cere limba Statului ca limbă de predare.

Articolul 13.

Dreptul de a înființa școli particulare, acordat minorităților, nu alterează dreptul de supraveghere al autorităților Statului.

Articolul 14.

Copiii aparținând unei minorități, a căror cultivare prin instrucțiune extrașcolară sau casnică este suficient asigurată, nu vor fi obligați să frecventeze școli publice. Chestiunea de a se ști, dacă instrucțiunea casnică sau particulară este deplin echivalentă cu instrucțiunea publică, va fi hotărâtă de autoritatea școlară.

Secțiunea II.

Învățământul public la școlile primare.

Articolul 15.

Ca școli primare vor fi considerate, cu excluderea școlilor de perfecționare, școlile pe care copilul trebuie să la urmeze, dacă cultivarea prescrisă pentru dânsul nu este asigurată în alt mod.

Trebuințele minorităților în domeniul învățământului public al școlilor primare vor fi asigurate prin următoarele instituții școlare minoritare:

a) clase de școli primare cu limba minoritară ca limbă de predare (școli minoritare) și

b) clase de școli primare cu limba minoritară ca limbă de predare, care vor fi înființate la școlile primare având limba Statului ca limbă de predare (clase minoritare).

Articolul 16.

O școală minoritară se va înființa la cererea unui cetățean, care va fi sprijinită de educatorii chemați a cel puțin patruzeci copii cetățeni aparținând unei minorități naționale, dacă acești copii se vor găsi în vârsta de obligativitate școlară, vor fi destinați pentru frecvențarea școlii primare și vor aparține aceleiași comune școlare.

În caz că cel puțin patruzeci din acești copii vor aparține aceleiași confesiuni și religii, se va înființa pentru ei, la cerere, o școală minoritară cu caracterul confesional sau religios corespunzător.

Acolo unde înființarea unei școli minoritare nu va fi indicată după împrejurările cazului, se vor înființa cel puțin clase minoritare.

Cererea menționată la alineatul 1 și 2 va fi satisfăcută de urgență, cel târziu însă, în caz că a fost făcută cel puțin cu nouă luni înainte de începutul anului școlar, până la începutul anului școlar care a urmat cererii.

Articolul 17.

Instituțiunile școlare minoritare vor putea iarăși fi desființate abia dacă numărul elevilor lor va fi, prin trei ani școlari consecutivi, mai mic decât numărul hotărâtor pentru înființarea lor. Desființarea va putea fi ordonată acum înaintea de expirarea anului școlar, dacă în cursul acestui an școlar numărul copiilor va fi permanent mai mic decât jumătate din numărul minimal prevăzut.

În caz că instituțiunile școlare minoritare vor fi desființate, minoritățile vor fi libere a le continua ca instituțiuni particulare. Acolo unde permit împrejurările încăperile și mijloacele de învățământ și de instrucție vor fi mai departe puse la dispoziția minorităților.

Articolul 18.

Instituțiunile școlare minoritare vor fi întreținute după aceleași principii legale ca și celelalte școli primare publice. Autoritățile de Stat competente vor griji din punct de vedere al supravegherii de întreținerea lor.

Articolul 19.

Din mijloacele prevăzute în bugetul școlar pentru întreținerea curentă a școlilor primare, abstragând dela cheltuielile generale de administrație și dela ajutoare, se va întrebuința pentru instituțiunile școlare minoritare o cotă corespunzătoare numărului copiilor. În caz de întrebuințare de mijloace prevăzute în bugetul școlar pentru trebuințe școlare extraordinare (transformarea și lărgirea învățământului), se va griji de către autoritățile de supraveghere ca instituțiunile școlare minoritare să nu fie prejudiciate.

Sumele de bani acordate în general de către Stat sau de către alte corporațiuni publice, cari nu aparțin organizațiilor școlare, se vor întrebuința în mod egal atât pentru instituțiunile școlare minoritare cât și pentru celelalte școli primare. Întru cât va fi vorba de mijloace din fonduri a căror întrebuințare depinde de

libera apreciere a autorităților administrative, se vor acorda pentru instituțiunile școlare minoritare aceleași ajutoare pe cari le vor obține, sub condițiuni egale, celelalte școli primare.

Articolul 20.

Pentru a putea pune la dispoziția instituțiilor școlare minoritate un număr suficient de persoane didactice, se vor lua următoarele măsuri :

a) La școlile minoritare vor fi ocupați din principiu numai învățători cari aparțin aceleiași minorități etnice ca și copii și cari stăpânesc deplin limba minorității respective.

Pentru învățătorii cari sunt ocupați sau urmează a fi ocupați la școli minoritare și cari încă nu stăpânesc limba minorității în măsura necesară, se vor întocmi cursuri pentru perfecționarea limbei respective.

b) Se vor înființa în număr necesar institute cu limba minoritară ca limbă de predare, cari după dispozițiunile în vigoare în respectivul Stat servesc la perfecționarea științifică generală a viitorilor învățători.

c) Aptitudinea pentru ocuparea unui post de învățător la o școală primară publică va fi suficientă pentru angajarea în învățământul minoritar.

Secțiunea III.

Despre învățământul secundar.

Articolul 21.

Trebuințele minorităților în domeniul învățământului secundar vor fi asigurate prin următoarele instituțiuni școlare minoritare :

a) Școli secundare cu limba minoritară ca limbă de predare (școli minoritare).

b) Clase paralele cu limba minoritară ca limbă de predare, cari se vor întocmi la școlile publice cu limba Statului (clase minoritare).

Articolul 22.

În localitățile, în cari se va fi gășând o școală secundară a Statului, se va înființa, la cererea susținută de educatorii chemați a cel puțin trei sute elevi, o școală minoritară secundară a Statului.

La școlile secundară ale Statului se vor întocmi clase minoritare, și anume pentru fiecare din cele patru clase inferioare la cererea susținută de educatorii chemați a cel puțin treizeci de elevi, iar pentru fiecare din clasele superioare la cerere susținută de educatorii chemați cel puțin douăzeci elevi. Indreptățiți la susținerea unei asemenea cereri vor fi educatorii chemați ai elevilor cetățeni aparținând unui minorități de limbă, cari frecventează o școală secundară sau sunt anunțați pentru ea.

Articolul 23.

Școala minoritară va putea fi înființată și în altă localitate, în caz că aceasta va fi compatibil cu interesele elevilor cari vin în considerare.

În caz că școala minoritară va fi instalată într'un edificiu separat, ea va primi un conducător special aparținând respectivei minorități. Dacă ea se va găsi instalată în aceeași clădire cu o școală secundară în care limba de predare este limba Statului, administrația ei exterioară va putea fi încredințată conducătorului școlii cu limba Statului; pentru întreaga administrație pedagogică se va institui un conducător aparținând respectivei minorități.

Articolul 24.

Desființarea instituțiilor școlare minoritare va putea urma dacă în cursul a trei ani consecutivi numărul elevilor va fi fost cu cel puțin 20 procente mai mic decât cifrele prevăzute pentru înființarea lor. În caz că aceste cifre vor scădea în cursul anului cu jumătate, instituițunea va putea fi desființată acum după expirarea unui an școlar.

Articolul 25.

Cu instrucțiunea la școalele minoritare publice și în clasele minoritare ale învățământului secundar vor fi însărcinați din principiu numai profesori aparținând respectivei minorități, cari stăpânesc pe deplin limba minoritară.

Articolul 26.

Pentru frecventarea școalelor minoritare secundare publice nu se va putea percepe o taxă școlară superioară celei fixată pentru frecventarea școalelor corespunzătoare cu limba Statului ca limbă de predare. Pentru frecventarea claselor minoritare nu se va putea percepe o taxă școlară deosebită.

Articolul 27.

Examenele oficiale la școalele minoritare și pentru clasele minoritare se vor ține în limba minoritară.

Articolul 28.

În caz că învățământul la școalele minoritare particulare va corespunde cerințelor hotărâtoare pentru școalele secundare publice, aceste școale minoritare particulare vor fi recunoscute ca școale secundare cu efectul că certificatele lor, îndeosebi certificatele de plecare, vor avea aceeași valoare ca și certificatele eliberate de către școalele publice corespunzătoare.

Articolul 29.

Ajutoarele din fondurile Statului se vor acorda după aceleași principii după cari vor fi acordate școalelor comunale sau particulare de acelaș fel sau grad. La fixarea mărimii acestor ajutoare se va putea ține seamă de grevarea financiară diferită a școalelor publice sau particulare.

Articolul 30.

Care este limba copilului sau elevului, aceasta se va determina exclusiv prin declarațiunea verbală sau scrisă a educatorului chemat. Această declarațiune nu va putea fi nici controlată nici contestată de către autoritatea școlară. Deasemenea autoritățile școlare se vor abține dela orice ingerență care ar urmări scopul de a provoca retragerea cerii pentru înființarea de instituțiuni școlare minoritare.

Articolul 31.

Acolo unde, conform dispozițiunilor de mai sus, limba minoritară va fi introdusă ca limbă de predare, ea va fi limba de predare pentru toate obiectele de învățământ, cu excepție limbii Statului, în caz că aceasta a fost introdusă ca obiect de învățământ.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Articolul 32.

Nu vor fi admise nici un fel de cărți didactice sau de citire precum și nici un fel de mijloace pentru învățământul intuitiv la școalele de orice fel, cari ar putea fi de natură a jigni sentimentele naționale sau religioase ale minorității.

Capitolul IV.

Despre scutul legii.

Articolul 33.

Dispozițiunile menționate în articolele 1 până la 32 vor fi recunoscute ca legi fundamentale cu efectul că nici o lege, nici un regulament și nici un act oficial nu va putea fi în contradicere sau în opoziție cu ele și că nici o lege, nici un regulament și nici un act oficial să nu aibă precăderea față de ele.

Afară de aceasta, dispozițiunile de față constituiesc obligațiuni de interes internațional și sunt puse sub garanția Societății Națiunilor.

Drept aceea orice membru al Societății Națiunilor va fi în drept de a semnala atenției Consiliului orice infracțiune sau temere de infracțiune la vreuna din aceste obligațiuni; Consiliul însă va fi în drept să ia toate măsurile și să dea astfel de instrucțiuni ce vor părea potrivite și eficace în asemenea împrejurare.

Capitolul V.

Dispozițiuni finale.

Articolul 34.

Articolul 35.

(Cuprinzând clausule de executare și abrogare.)

III. Încheiere.

Motivele anteproiectului de față sunt expuse în lucrarea avocatului Dr. Vasile Dutceac „Das Minimum der Volksstammesrechte in Rumänien“ (Minimumul drepturilor minorităților naționale în România).

